

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

№10-SON

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

2025-YIL, OKTABR

OPEN ACCESS

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketingjournalbot](https://t.me/tidiumarketingjournal)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tidiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU, “Marketing” kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NamDTU, “Marketing” kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU “Marketing” kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortqimrziyevich, i.f.d., prof., TDIU, Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU, “Marketing” kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU, Departament boshlig'i;

Musheva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI, “Marketing” kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU, “Marketing” kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU, “Innovatsion menejment” kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU, “Axborot texnologiyalari” kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., NamDTU, “Menejment” kafedrasini mudiri, dotsent;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, “Yashil iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, “Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik” kafedrasini professori;

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, “Savdo ishi” kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori;

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU, Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muovini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti O'quv ishlari bo'yicha prorektor;

Abduxayidov Abdumalik Maxkamovich, i.f.d., TDIU, “Turizm va servis” kafedrasini professori;

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU, “Biznes boshqaruvi va logistika” kafedrasini professori

Tuychiyev Alisher Jurayevich, Alfraganus University “Iqtisodiyot” fakulteti dekani, professor;

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU, “Yashil” iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU, Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU, Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Boltaev Umidjon Talant o'g'li, i.f.f.d., PhD., Toshkent arxitektura qurilish instituti “Iqtisodiyot va ko'chmas mulkni boshqarish” kafedrasini dotsenti;

Bayxonov Bahodirjon Tursunbayevich, i.f.n., DSc, NamDTU, “Menejment” kafedrasini dotsenti;

Pardayev Sherzod Xolmurodovich, i.f.f.d., PhD., TDIU, “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasini dotsenti;

Beknazarov Behzod Baxtiyor o'g'li, PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasini dotsent v.b.

Elektron nashr 661 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 31-oktabrda ruxsat etildi

MUNDARIJA

MINTAQALAR RIVOJLANISHINING IMIJ YARATISHGA ASOSLAGAN NAZARIYALARI.....	7
Duschanov Alisher Sherzod o‘g‘li	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА: СЕЗОННОСТЬ И МИНИМИЗАЦИЯ ЕГО НЕГАТИВНОГО ВЛИЯНИЯ	14
Муминов Нозим Гаффарович, Қодирзода Фазлиддин Садриддин, Гусейнов Хафиз Фехруз Оғлу, Хубони Сорбон	
О‘ЗBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSION PORTFELNI BOSHQARISHNING SAMARALI TIZIMINI JORIY ETISH.....	21
Madrimov Shuhrat Bahodir o‘g‘li	
О‘ZBEKISTONDA TERICHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	28
Kadirova Maraljan Matyakubovna	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATI NATIJADORLIGI VA UNI SAMARALI BOSHQARISH.....	38
Muminov Dilmurod To‘xtasinovich	
О‘ZBEKISTONDA ALKOGOL VA TAMAKI MAHSULOTLARI UCHUN AKSIZ SOLIG‘I BIRXILLASHTIRILGAN STAVKALARINING SANOAT KO‘RSATKICHLARIGA TA’SIRI	45
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich, Xujamuradov Abrorbek Ro‘zumurat o‘g‘li, Otabekov Otajon G‘ayrat o‘g‘li, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
SANOAT INFRATUZILMASINING ASOSIY KOMPONENTLARI VA ULARNI BOSHQARISH HAMDA OPTIMALLASHTIRISH MEKANIZMLARI.....	51
Rasulov Jamshid Karimovich	
О‘ZBEKISTONDA BIG DATA VA SUN‘IY INTELLEKT (AI) YORDAMIDA TO‘QIMACHILIK KORXONALARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH	59
Rustambekov Djasur Askarovich	
THE ROLE OF AGRICULTURE IN THE ECONOMY OF OUR COUNTRY	66
Saurova Inobat Ikramovna, Kadirbergenova Shaydo Umirbekovna	
О‘ZBEKISTON QATTIQ CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA INNOVATSION MENEJMENT STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	73
Temirov Azizbek Voit o‘g‘li	
UZUMCHILIK SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLAR VA ULARNING TAHLILI	87
Tursunov To‘lqin Jo‘raqulovich	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA INNOVATSION BOSHQARUV USULLARIDAN FOYDALANISH	98
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
KREATIV IQTISODIYOTNI VUJUDGA KELISHI VA RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	104
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
О‘ZBEKISTON HUDUDLARINING IJTIMOIIY-IQTISODIY TABAQALANISH DARAJASI TAHLIL QILISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Ibragimov Bahrom Bahodirovich	
IPAKCHILIK KORXONALARDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH JARAYONINI RIVOJLANTIRISH MODELLARINI ISHLAB CHIQISH.....	117
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	124
Alimov Muhammadbobur Ibragimjonovich	
ВНЕДРЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ «УМНОГО ГОРОДА» В УПРАВЛЕНИЕ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫМ ХОЗЯЙСТВОМ	131
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли	

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	141
Ортикхужаева Юлдуз Азатовна	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH USTUVOR MASALALARI.....	151
Aliev Yashnarjon Egamberdievich	
RESURS TEJAMKOR QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TARMOQ SAMARADORLIGI.....	157
Allasugirov Nurmuxammed Baxtiyarovich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING ASSORTIMENT SIYOSATI VA UNI BOSHQARISHGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	163
Boboxo'jayev Baxtiyor Nazirxo'jayevich	
QURILISH SANOATI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING MOHIYATI VA SHART-SHAROITIARI.....	170
Boltayev Umidjon Talant o'g'li	
UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA MASHINAVIY O'RGANISH USULLARI ORQALI TALABNI TAHLIL QILISHGA USLUBIY YONDASHULAR.....	182
Sharibaev Rasuljon Nosir o'g'li, Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich, Ibragimov Isroil Usmanovich	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА.....	189
Ахмедов Камолхон, Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSİYALARDAN UNUMLI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	198
Isakov Axmadali Esanbaevich	
KORXONALAR EKSPORT SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	207
Karrieva Yakutjan Karimovna	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	214
Ахмедов Камолхон, Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
FRANCHAYZING VA KLASSTER YONDASHUVI SHAROITIDA UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI.....	225
Sharibaev Rasuljon Nosir o'g'li, Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich, Ibragimov Isroil Usmanovich	
ELEKTRON TIJORATDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	231
Shaislamova Muazzamxon Raximxodjaevna	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI HUDUDIY RIVOJLANTIRISH MODELLARI VA MEZONLARI.....	238
Sharipov Rasulbek Siddiqovich	
PARKENT TUMANIDA OLTIN BEL TOG' KURORTINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING STRATEGIYALARI.....	246
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Fatema Nabizada Javid	
MINTAQADA KLASSTERLARNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MODELLARNI QO'LLASH MASALALARI.....	260
Kadirov San'at Yuldashevich	
AGROKLASSTERLARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH KO'RSATKICHLARINI BAHOLASH.....	266
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BIZNES MODELLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	273
Saatova Lolakhon Ergashevna	
HUDUDLARNI IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIGA OMILLAR TA'SIRINI BAHOLASH.....	281
Salayeva Lobar Ulug'bek qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING BARQARORLIGINI TA'MINLASH OMILLARI.....	290
To'rayev Sardorbek To'rayevich	
MINTAQQA IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI.....	297
Turayev Og'abek Kaxramonovich	

TRANSFORMATSION IQTISODIY RIVOJLANISHDA SHAHAR BOSHQARUVINING YANGI MODELI SIFATIDA URGANCH TAJRIBASI	305
Radjabov Bunyod Madirimovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIVAVIY PUL OQIMLARI VA STRATEGIK MARKETING INTEGRATSIYASI.....	312
Masharipova Shahlo Adambaevna	
EKSPORT FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH JARAYONIDA MOLIVAVIY MEXANIZMLARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'NALISHLARI	320
To'rayeva Yulduz Shamsiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI MARKETING TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH JARAYONIDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	328
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR BILAN TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	336
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SUN'IY INTELLEKT VA ANALITIK PLATFORMALAR YORDAMIDA RAQAMLI MARKETING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	345
Amonov Mirzohid Tuymuratovich	
BARQAROR MAHALLANI REJALASHTIRISHDA AQLLI MAHALLA TIZIMI IMKONIYATLARI.....	356
Qulmatova Sayyora Safarovna	
OLIY TALIMGA TALABALARNI JALB ETISHNING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI	362
Isamuxametov Shukurullo Asatullayevich	
BANK MENEJMENTIDA MIJOZLAR BILAN MUNOSABATLARNI BOSHQARISH (CRM) TIZIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	369
Kuliev Naim Xalimovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OLIY TA'LIM TASHKILOTLARINING IJTIMOIIY TARMOQLARDAGI REYTINGINI BAHOLASHGA YONDASHUVLAR	382
Maxmudov Faxriddin Umarovich	
MINTAQAVIY XIZMATLAR SOHASIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH VA MENEJMENT SIFATINING O'ZARO BOG'LIQLIGI	388
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
FRANCHAYZING BRENDLARI UCHUN "BREND" KONSEPSIYASINING ILMIY ASOSLARI VA AMALIY NATIJALARI.....	399
Xodjayev Anvar Rasulovich	
MINTAQQA IQTISODIY SALOHIIYATINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	410
Turayev Og'abek	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA DIVERSIFIKATSIYA STRATEGIYASINING RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIRI	418
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING TASHQI SAVDO FAOLIYATIGA BANKLAR TOMONIDAN HISOB-KITOB XIZMATI KO'RSATISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	427
Ibodullayeva Ma'rifat To'liqin qizi	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA MEXNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	436
Yusupova Dildora Turadjanovna, Musayev Shavkatjon Kayumjonovich	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA SOLIQ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH	441
Jumayev Shuxrat	
IMPROVING CONSUMER RIGHTS PROTECTION MECHANISMS IN UZBEKISTAN'S AUTOMOBILE DELIVERY SYSTEM: LEGAL FRAMEWORKS AND DIGITAL TRANSFORMATION DIRECTIONS	450
Raupov Abdurahmon Ilhomovich	
АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ НА ТУРИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК КАЗАХСТАНА	457
Хошимова Камилла Навфал кизи	
ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA LEAN MENEJMENT TAMOIYILLARI.....	473
Bakayeva Mohira Axrorovna	

TURIZMDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING AMALIY SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	484
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH..	498
Djumanov Sayitmurod Alimbekovich	
DIGITAL TRANSFORMATION OF BANK ASSET MANAGEMENT: LESSONS FROM THE EU DIGITAL FINANCE STRATEGY FOR UZBEKISTAN (JEAN MONNET MODULE)	505
Shirnova Shokhsanam	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	511
С. Х. Халиков	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ: ТЕНДЕНЦИИ, СТРУКТУРА И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ (ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА)	518
Кайыбеков Парухат Коньсбаевич	
BANK SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: FINTECH YECHIMLARI VA MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISH INNOVATSIYALARI.....	525
Rasulov Nuriddin Abdullayevich, Axmedova Nodira Abdurashid qizi	
UZUM YETISHTIRUVCHI KICHIK VA O'RTA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI VA INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH UCHUN INNOVATSION RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI.....	530
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
IQTISODIYOTGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	541
Mamatkulova Nadira Makkamovna	
YASHIL IQTISODIYOTDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR (FINTECH) ORQALI MOLİYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	555
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA 2026-YILGA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN ISHLAB CHIQLIGAN TAKLIFLAR.....	564
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
SAVDO-MAMLAKAT IQTISODIYOTI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRUVCHI MUHIM OMIL	575
Soliyev Axmadjon	
TASHABBUSLI BYUDJET LOYIHASNINING MOLİYALASHTIRISH MANBALARI TAHLILI	583
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISH	591
Daniyarov Kuatbay Dauirxanovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARIDA TURAR-JOY KO'CHMAS MULK BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	601
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLİYAVIY HISOBOT TUZISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	610
Avazov Ixom Ravshanovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	618
С.Х. Халиков	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLARGA MOLİYAVIY YORDAM KO'PAYTIRISH	625
Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI TASHKIL ETISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONLARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	631
Tajieva Shaxnoza Mamarejabovna	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT OPERATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING AQSH TAJRIBASI.....	642
Rahimov Akmal Matyaqubovich	
INSON KAPITALINI SAMARALI BOSHQARISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	653
Ochilov Akram Odilovich, Xasanova Aziza Ikromovna	

TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA MEHNAT RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Yusupova Dildora Turadjanovna

Alfraganus University NOOT, i.f.n., dotsent

Musayev Shavkatjon Kayumjonovich

Alfraganus University NOOT

ilmiy tdqiqotchisi

Annotatsiya

Maqolada to‘qimachilik korxonalarida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi tadqiq etilgan. Mehnat resurslari salohiyati tavsiflangan. Korxonada mehnat resurslari bilan ta‘minlanganlik hamda mehnat unumdorligini oshirish yo‘llari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: korxona, mehnat resurslari, mahsulot hajmi, mehnat unumdorligi, xodimlar, kasb, samara.

Аннотация

В статье исследована эффективность использования трудовых ресурсов текстильных предприятий. Охарактеризован потенциал трудовых ресурсов. Анализировано обеспеченность трудовыми ресурсами предприятия, а также пути повышения производительности труда.

Ключевые слова: предприятие, трудовые ресурсы, объем продукции, производительность труда, персонал, профессия, эффект.

Abstract

The article examines the efficiency of the use of labor resources in textile enterprises. The potential of labor resources is characterized. The provision of labor resources to the enterprise is analyzed, as well as ways to increase labor productivity are considered.

Keywords: enterprise, labor resources, production volume, labor productivity, personnel, profession, efficiency.

To‘qimachilik korxonasining asosiy salohiyati xodimlardan iborat. G‘oyalar qanchalik yaxshi bo‘lmasin, eng yaxshi texnika-texnologiyalar mavjud bo‘lmasin, malakali xodimlarsiz yuqori natijalarga erishib bo‘lmaydi. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda inson omilining ahamiyati doimiy ravishda jamiyat ega bo‘lgan har bir mehnat salohiyatining oshib borishi bilan bog‘liq. Shuning uchun ham to‘qimachilik korxonalarida xodimlar siyosatining ishlab chiqilishiga alohida e‘tibor qaratiladi. Chunki xodimlar siyosati orqali korxona kadrlarining barcha imkoniyatlari o‘rganib chiqilib, ularni to‘g‘ri joylashtirish yo‘llari ishlab chiqiladi, u orqali xodimlar holati tahlil etilib, ularning salohiyati aniqlanadi[1].

Mehnati resurslari salohiyati deganda korxonadagi xodimlarning o‘z qobiliyatlarini amalga oshira olish imkoniyatlari tushuniladi. Xodimlar salohiyatiga xodimlarning yoshi, jinsi, bilimi, malakasi, ma‘lumoti, ish staji va boshqa ko‘plab omillar ta‘sir qiladi. Ushbu omillarning ta‘sirini tahlil etish orqali kadrlar salohiyatining holatini baholash mumkin. Umuman olganda, kadrlarni tahlil etishda

dastlab korxonada kadrlarning to‘g‘ri joylashtirishni tahlil etish vazifalariga alohida e‘tibor qaratiladi. Ushbu ish jarayonida asosiy e‘tibor xodimlarni oqilona va samarali taqsimlash, son va sifat jihatdan foydalanish masalalariga qaratiladi. Son jihatdan qaralganda, ishlovchilarning umuman korxona bo‘yicha yoki bo‘limlar bo‘yicha yetarliligi ishlab chiqarish vazifalarining hajmi va mehnat jamoasining imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda aniqlanadi. Sifat jihatdan esa, bajarilayotgan ishlarning murakkabligiga, ishlovchilarning kasb-malakasining mos kelishi darajasiga qarab aniqlanadi.

Korxonada ishlab chiqarish rejasining bajarilishi, jamoaning har bir a‘zosi tomonidan mahsulot ishlab chiqarish hajmining ortishi, mehnat resurslaridan oqilona foydalanishning asosiy sharti — ish vaqtidan samarali foydalanishdir. Ish vaqtidan to‘liq va oqilona foydalanish mehnat faoliyatining samaradorligiga, mehnat jamoasining yuksak intizomi, texnik-iqtisodiy ko‘rsatkichlarning o‘shishiga olib keladi. Ish vaqtidan foydalanishni baholashga kirishishdan avval, korxonaning kerakli malakali mutaxassis xodimlar bilan ta‘minlanganligini ko‘rib chiqish kerak.

1-jadval

2023-2024 yillarda “Lukbo tekstil” MCHJ korxonasida mehnat resurslari bilan ta‘minlanganlik¹

Xodimlar turkumi	2023 yil bo‘yicha	2024 yil reja bo‘yicha	2024yil hisobot bo‘yicha	Hisobotga nisbatan foizlarda	
				Reja bo‘yicha	O‘tgan yilga nisbatan
Jami	650	650	640	100	98,4
Shu jumladan: Asosiy faoliyatda band bo‘lgan xodimlar	640	640	630	100	98,4
Shundan: Ishchilar	532	532	526	100	98,8
Xizmatchilar	108	108	104	100	96,3
Shulardan: Rahbarlar	30	30	28	100	93,3
Mutaxassislar	78	78	76	100	97,4
Asosiy bo‘lmagan faoliyatda band xodimlar	10	10	10	100	100

Ishchi kadrlardan oqilona tarzda foydalanish ishlab chiqarish jarayonining to‘xtovsizligini, ishlab chiqarish rejalarini va jarayonlarini jadal olib borishning asosiy shartidir. Ishchilarning son jihatdan ta‘minlanganligi bilan bir qatorda, ularni sifat tarkibini ham o‘rganish lozim va u umumta‘lim, kasb-malaka darajalari, jinsi yoshi va ishlab chiqarish ichki tuzilmalari bilan ifodalanadi.

Ishchilarning kasb va malaka darajasining tahlili mutaxassislik va malakasi bo‘yicha haqiqatdagi sonini uchastka, brigada va butun ish hajmi turlari bo‘yicha

¹ Manba: Korxona ma‘lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

bajarishga kerak bo'ladiganlar soniga solishtirish orqali amalga oshiriladi. Shunda har bir kasb bo'yicha ishchilar tanqisligi yoki ortiqsligi kelib chiqadi.

Jadval ma'lumotlardan ko'rinishicha, asosiy faoliyatda band bo'lgan xodimlar soni hisobot yilida rejaga nisbatan 98,0%ni, o'tgan yilga nisbatan esa 97,8%ni tashkil qildi. Ishchilar soni o'tgan yilga nisbatan 97,6%ni, rejaga nisbatan 96,9%ni tashkil etgan, ya'ni 0,7%ga qisqargan. Qolgan kategoriyalar bo'yicha ham xodimlar sonining kamayishi kuzatiladi. Bu shuni bildiradiki, tahlil qilinayotgan korxonada ishlab chiqarishni rivojlantirish asosan ekstensiv omillar ta'siri ostida bo'lmoqda.

Korxonaning ishchilar bilan ta'minlanganlik ko'rsatkichlari, ulardan foydalanish darajasini tavsiflamaydi, ammo tabiiyki, ishlab chiqarilayotgan mahsulot hajmiga ta'sir etadigan asosiy omillardan hisoblanadi.

Mahsulot ishlab chiqarish hajmi faqat ishchilar soniga bog'liq emas, balki ish vaqti miqdori bilan aniqlanadigan ishlab chiqarishga sarflangan mehnatga, jamoa mehnatining samaradorligiga, uning unumdorligiga ham bog'liq. Shuning uchun korxona mehnat jamoasining ish vaqtidan samarali foydalanish omillarini ham o'rganib chiqishimiz zarur.

Korxonada ish vaqtidan foydalanish tahlilini amalga oshirish jarayonida ishlab chiqarish topshiriqlarini asoslanganligini tekshirib chiqish, ularni bajarish darajasini o'rganib chiqish, ayrim ish turlarini bajarilishi maqsadga muvofiqligini belgilash, ish vaqtining yo'qotilishini aniqlash, ularni sabablarini aniqlash, ish vaqtidan foydalanishni yaxshilash yo'llarini belgilash, kerakli chora-tadbirlarni ishlab chiqish lozim.

Mehnat unumdorligining mahsulot ishlab chiqarish hajmi ko'rsatkichiga ta'sirini tahlil qilishda, uni oshirish sharoitlari, omillari va imkoniyatlarini farqlashimiz kerak.

Mehnat unumdorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlarga quyidagilar kiradi: jamoa ishlab chiqarish kuchlarining rivojlanish darajasi; mehnatning ijtimoiy sharoitlari; ularning negizida, jamiyatning ishlab chiqarish munosabatlari tizimining rivojlanishi; ilmning rivojlanish darajasi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, mehnat unumdorligining o'sish ichki imkoniyatlari deganda, mavjud bo'lgan mehnat unumdorligini oshirish omillaridan eng yaxshi foydalanganlikni hisobga olgan holda, jamoa mehnatining (jonli va moddiylashgan) sarf-harajatlarini iqtisod qilishning ishga solinmagan ichki imkoniyatlarini tushunish kerak, boshqacha aytganda, erishilgan va maksimal erishish mumkin bo'lgan mehnat unumdorligining darajasi o'rtasidagi farq.

Ishlab chiqarish kuchlarini o'rganish va uning darajasini mehnat unumdorligi darajasi bilan solishtirish orqali shuni aniqlaymizki, ularning farqi 7,58%ni tashkil qiladi. Bu farq, bir ishlovchiga mahsulot ishlab chiqarish hajmini o'sish ichki imkoniyati bo'lib, uni faqat ishlab chiqarishning texnik darajasini ko'tarish, ishlab chiqarish va mehnatni tashkil qilish va boshqarishni takomillashtirish, ishlab chiqarish tuzilmasini takomillashtirish orqali amalga oshirish mumkin[2].

O'tkazilgan tahlil natijalari yana shuni ham ko'rsatadiki, korxonada mehnat unumdorligining o'sishi qayd qilingan 102% o'rniga 102,5%ni, ish vaqtini iqtisod qilish hisobiga mehnat unumdorligining o'sishi esa 2,3%ni tashkil qildi.

Shunday qilib, har bir ishlovchiga to'g'ri keladigan mahsulot ishlab chiqarish hajmining keyingi o'sishi quyidagilarga bog'liq:

- ilmiy-texnik taraqqiyot bo'yicha chora-tadbirlarni tatbiq etish;
- ish vaqtining kunlab va smena ichidagi umumiy yo'qotishlarining qisqarishi;
- mahsulot ishlab chiqarish assortimentini va ishchi kadrlar tarkibiy tuzilishini takomillashtirish.

Korxona samarali faoliyat yuritishi uchun mehnat resurslari siyosati tizimining quyidagi ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirish maqsadga muvofiqdir:

- korxonaning moliyaviy-iqtisodiy imkoniyatlarini to'liq o'rganib chiqish;
- korxona ish jarayonlarini har bir elementigacha o'rganib chiqish;
- korxona xodimlarining faoliyatini har bir ish bo'yicha tadqiq etish;
- tadqiq natijasida qaysi bo'limda kamchiliklar mavjud bo'lsa, ularni bartaraf etishni tashkil etish;
- korxonaning qaysi bo'limida kadrlar muammosi bo'lsa, shu bo'limga malakali va tajribali kadrlarni jalb etish;
- korxonada xodimlar uchun va ularning oila a'zolari uchun ijtimoiy va maishiy xizmat ko'rsatish jarayonlarini tashkil etish;
- korxona ijtimoiy infratuzilmasini takomillashtirish;
- xodimlar faoliyati va takror ishlab chiqarishni to'g'ri yo'lga qo'yish uchun ish haqi va moddiy rag'batlantirish tizimining mavjudligi;
- xodimlar malakasini oshirish tizimini shakllantirish;
- xodimlar xizmat martabasini imkoniyatlariga qarab ko'tarilish imkoniyatlarining mavjudligini tashkil etish;
- kadrlar qo'nimsizligini yuzaga keltiradigan barcha sabab va holatlarni bartaraf etish;
- har bir xodimda korxonaning rivoji o'zining kelajagi uchun manfaatli ekanligini bilishi va korxona uchun ishlash tuyg'usini shakllantirish.

Bizning fikrimizcha, xodimlarni boshqarish xususiyatlari ilmiy asoslangan bo'lishi lozim, bu xususiyatlarni biz qisman yuqorida ko'rib, tahlil qilganmiz. Korxonalarda tadqiqot o'tkazish davomida, biz xodimlarni boshqarish xususiyatlarini asosiylarini belgilab o'tishni joiz ko'rdik:

- korxonalarda ish bilan band xodimlar salohiyatini doimo rivojlantirish, xizmatchilarning kasb sohasidagi o'sishini rejalashtirish;
- korxonalarga, tarmoqqa eng malakali mutaxassislarni jalb qilish;
- tarmoqda ishlovchi xodimlarni kasbiy malakasini doimiy ravishda oshirgan holda, lavozim bo'yicha o'sishini ta'minlash;
- xodimlarga kasbiy ta'lim berish tizimini shakllantirish va rivojlantirish;
- xodimlar tomonidan olinayotgan ta'limni tashkil etish sifati va samaradorligini oshirish;
- xizmatchilarni huquqiy va ijtimoiy himoya qilish tizimini yaratish;
- kasb mahorati va mehnat samaradorligi o'sishini doimo rag'batlantirish va boshqalar.

Barcha tashkilotlar to'qimachilik tarmog'i kabi ko'proq yoki kamroq darajada to'xtovsiz harakat va o'zgarishlar holatida bo'ladi. Yashab, ravnaq topish uchun korporatsiyaning amaliy bo'linmalari o'sib, rivojlanishi, yangilanib borishi darkor, tashkilot yangi mahsulotlarni o'zlashtirishi, yangi bozorlarga chiqishni kengaytirishi, qayta tashkil qilinishi, yangi texnologiyalarni, usullarni joriy etishi zarur. Bular tashkilotning hohish-irodasi bilan ro'y bermagan taqdirda ham o'zgarishlar raqobat tufayli va biznesdagi, siyosiy va ijtimoiy muhitdagi yangiliklar tufayli kelib chiqishi mumkin. Korxonada muntazam ravishda yangiliklar kiritilib, ularni boshqarish lozim. Xodimlar xizmati tashkilotning bunday o'zgarishlarni samarali boshqara olishi uchun ushbu o'zgarishlarga yo'l ochuvchi sifatida asosiy rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. G.K.Abduraxmanova. Inson resurslarini boshqarish.Darslik. TDIU, T:- 2020, 728b.
2. Yusupov S.Sh. O'zbekiston to'qimachilik sanoati raqobatbardoshligini oshirishning innovatsion strategiyalari. Monografiya. -T.: «Lesson press», 2020. -218 bet.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, oktabr, 10-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketingjournalbot](https://t.me/@marketingjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlari standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**